

Universiteit Antwerpen
Bachelor in de sociaal-economische
wetenschappen
(academisch gerichte bachelor)

Inhoud

1	Samenvattende conclusie	3
2	Besluit	4
3	Werkwijze en verantwoording	5
	3.1 Evaluatieorgaan en visitatiecommissie	5
	3.2 Werkwijze	5
	3.3 Domeinspecifiek referentiekader	7
	3.4 Overwegingen NVAO betreffende werkwijze evaluatieorgaan en visitatiecommissie	7
4	Opleiding	9
5	Beoordeling	10
	5.1 Doelstellingen opleiding	10
	5.2 Programma	12
	5.3 Inzet personeel	18
	5.4 Voorzieningen	20
	5.5 Interne kwaliteitszorg	21
	5.6 Resultaten	23
6	Oordelen visitatiecommissie	25
7	Oordelen NVAO	26
8	Opmerkingen en bezwaren van instelling	27

1 Samenvattende conclusie

Bij brief van 15 december 2008 heeft Universiteit Antwerpen (UA) bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) een aanvraag tot accreditatie ingediend voor de opleiding Bachelor in de sociaal-economische wetenschappen (academisch gerichte bachelor), steunend op een visitatierapport uitgevoerd door de VLIR. De aanvraag is ontvangen op 18-dec-08.

Procedurele eisen

De NVAO komt tot de volgende vaststellingen:

- De visitatiecommissie heeft het visitatieprotocol gevolgd zoals vastgesteld door het evaluatieorgaan;
- Het referentiekader gehanteerd door de visitatiecommissie bevat alle onderwerpen en facetten van het Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs Vlaanderen van de NVAO (accreditatiekader) inclusief een domeinspecifieke vertaling. De facetten worden wel in een afwijkende volgorde behandeld;
- De visitatiecommissie heeft de beslisregels beschreven in het accreditatiekader adequaat toegepast;
- De gevolgde procedure is in overeenstemming met het toetsingskader voor de werkwijze van de VLIR en VLHORA als evaluatieorgaan of de erkenningsregeling van andere evaluatieorganen.

Inhoudelijke eisen

De NVAO komt tot de volgende vaststellingen:

- Het oordeel van de visitatiecommissie over de kwaliteit van de opleiding is mede gebaseerd op een vergelijking met verwante opleidingen en zo mogelijk internationaal gehanteerde normen voor opleidingen in het relevante domein;
- In het visitatierapport vastgesteld door de visitatiecommissie is voldoende gemotiveerd waarom de opleiding al dan niet aan de criteria van het beoordelingskader (hoofdstuk 2) voldoet zodat voldoende generieke kwaliteitswaarborgen voorhanden zijn. Het visitatierapport behandelt minimaal de zes in het accreditatiekader genoemde onderwerpen, waarbij per onderwerp aan alle facetten aandacht wordt besteed. Voor ieder facet is een oordeel gegeven op de vierpuntsschaal op basis waarvan per onderwerp een oordeel volgt. De oordelen zijn onderbouwd met feiten en analyses. Het visitatierapport wordt afgesloten met een samenvattend oordeel over de opleiding;
- Het visitatierapport geeft inzicht in de kwaliteit van de visitatiecommissie. Het visitatierapport bevat informatie over de omvang en de samenstelling van de visitatiecommissie, en over haar onafhankelijkheid, deskundigheid en gezaghebbendheid.

2 Besluit

betreffende de accreditatie van de Bachelor in de sociaal-economische wetenschappen (academisch gerichte bachelor) van de Universiteit Antwerpen.

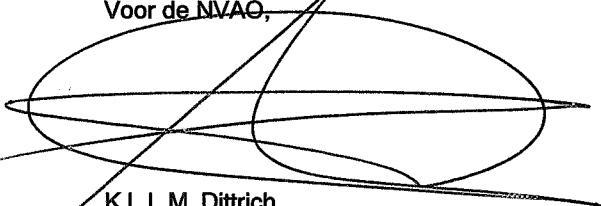
De NVAO,
Na beraadslaging,
Besluit :

Met toepassing van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, wordt het accreditatierapport en –besluit met negatief eindoordeel voor de opleiding Bachelor in de sociaal-economische wetenschappen (academisch gerichte bachelor) van de Universiteit Antwerpen goedgekeurd en wordt de opleiding niet geaccrediteerd. Het betreft een opleiding zonder afstudeerrichtingen, die te Antwerpen wordt georganiseerd.

Overeenkomstig artikel 56 van voornoemd decreet van 4 april 2003 heeft dit besluit voor gevolg dat de opleiding vanaf het academiejaar 2010-2011 niet meer kan worden georganiseerd en dat de graad van Bachelor Sociaal Economische Wetenschappen niet meer kan worden uitgereikt, onverminderd de mogelijkheden om bij de Vlaamse Regering een georganiseerd beroep in te stellen (artikel 60quater van het decreet van 4 april 2003) of om een tijdelijke erkenning aan te vragen (artikel 60bis van het decreet van 4 april 2003).

Den Haag, 27 oktober 2009

Voor de NVAO,

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and lines, positioned over the text 'Voor de NVAO,'.

K.L.L.M. Dittrich
(voorzitter)

3 Werkwijze en verantwoording

Bij brief van 15 december 2008 heeft Universiteit Antwerpen bij de NVAO een accreditatieaanvraag ingediend voor de opleiding Bachelor in de sociaal-economische wetenschappen. De aanvraag is ontvangen op 18-dec-08.

Ter ondersteuning van deze aanvraag heeft Universiteit Antwerpen een rapport bijgevoegd vanwege een evaluatieorgaan: VLIR.

De NVAO heeft deze aanvraag beoordeeld aan de hand van het Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs Vlaanderen (14 februari 2005), conform de Handleiding accreditatie Vlaamse Gemeenschap (8 mei 2007) en het Reglement tot bepaling van bestuursbeginselen die van toepassing zijn bij de besluitvorming inzake accreditatie en Toets Nieuwe Opleiding ten aanzien van hogeronderwijsopleidingen in de Vlaamse Gemeenschap (14 februari 2005)

3.1 Evaluatieorgaan en visitatiecommissie

Evaluatieorgaan: VLIR

Visitatiecommissie:

- Voorzitter: **Prof. Dr. W.A. Arts**, emeritus hoogleraar Algemene en Theoretische Sociologie, Universiteit van Tilburg (domeinspecifieke deskundigheid)
  - Leden:
    - **Prof. dr. Bernhard Kittel**, hoogleraar onderzoeksmethoden in de sociologie en politicologie, Universität Oldenburg (domeinspecifieke deskundigheid);
    - **Prof. dr. Lilliane Voyé**, emeritus hoogleraar algemene sociologie, stadsociologie, sociologie van ruimtelijke ordening en sociologie van cultuur en godsdienst, Université Catholique de Louvain (domeinspecifieke deskundigheid);
    - **Prof. dr. Luc Soete**, hoogleraar internationale economische betrekkingen, Universiteit Maastricht en directeur UNU-MERIT (domeinspecifieke deskundigheid)
    - **Prof. dr. J.L. Peschar**, emeritus hoogleraar onderwijssociologie, Rijksuniversiteit Groningen (onderwijsdeskundigheid (onderwijs-, vak-, domein- en visitatiedeskundigheid);
    - **Mevr. Stefanie Gheysen**, studente Politieke en Sociale Wetenschappen afstudeerrichting Sociologie, Katholieke Universiteit Leuven
- Secretaris: **Magalie Van Lishout**, medewerker kwaliteitszorg VLIR.

De Erkenningscommissie heeft bij besluit van 14 februari 2007 bevestigd dat de samenstelling van deze visitatiecommissie voldoet aan de criteria van onafhankelijkheid die gelden voor de opleidingen van ambtshalve geregistreerde instellingen.

3.2 Werkwijze

De visitatiecommissie sociologie heeft de sociologieopleidingen bezocht in volgende universiteiten: Katholieke Universiteit Brussel, Vrije Universiteit Brussel, Universiteit Antwerpen, Katholieke Universiteit Leuven en Universiteit Gent.

De volgorde van de bezoeken is veelal bepaald door overwegingen van pragmatisch-organisatorische aard. De commissie is er zich van bewust dat deze volgorde, zij het impliciet, een invloed kan hebben gehad op de visitatie. Ze heeft er evenwel zorgvuldig over gewaakt dat in alle opzichten vergelijkbare beoordelingen en adviezen tot stand kwamen.

De visitatiecommissie werd door de VLIR ingesteld tijdens de vergadering van 14 februari 2007. Tijdens de installatievergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Verder heeft de commissie op deze vergadering een referentiekader geformuleerd.

Daarnaast werd het programma van de bezoeken opgesteld en werd een eerste bespreking gehouden van het zelfevaluatie-rapport dat de commissie reeds eerder, samen met een aantal verplichte bijlagen, had ontvangen.

De commissieleden werden ook verzocht een tweetal eindverhandelingen te selecteren uit een lijst van recente eindverhandelingen en deze grondig te lezen vooraleer het bezoek aan de opleiding zou plaatsvinden.

Aan de opleidingen werd gevraagd om tijdens het bezoek van de commissie een veelheid aan documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Er is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven deze documenten grondig te bestuderen.

Het visitatiebezoek aan de opleiding Sociaal-economische wetenschappen vond plaats van 20 maart tot en met 23 maart 2007.

De commissie heeft gesprekken gevoerd met alle geledingen die zijn betrokken bij het onderwijs, met name opleidingsverantwoordelijken, studenten, assistenten, docenten en de facultaire en opleidingsgebonden beleidsmedewerkers. Daarnaast werd ook voorzien in een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, practicalokalen, computerfaciliteiten), een gesprek met bachelorstudenten SEW en afgestudeerde licentiaatstudenten die in hun kandidatuursopleiding de optie SEW hadden gevolgd.

De gesprekken zijn verhelderend geweest en waren een goede aanvulling bij de lectuur van de zelfevaluatie-rapporten. Aan het einde van elk bezoek werden, na intern beraad van de visitatiecommissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisitieerde opleiding meegedeeld aan de hand van een presentatie door de voorzitter.

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de commissie haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen vastgelegd in een ontwerp opleidingsrapport. Bovendien heeft zij, overeenkomstig de bepalingen voor de visitaties in het kader van de NVAO accreditatie van de opleidingen, een beoordeling voldoende/onvoldoende toegekend aan de zes onderwerpen van het accreditatiekader, en een beoordeling excellent/goed/voldoende/onvoldoende toegekend aan de samenstellende en onderliggende facetten van elk onderwerp.

De faculteiten werden in de gelegenheid gesteld om op het concept deelrapport te reageren.

Er kwam een reactie op het rapport van de Bachelor sociaal economische wetenschappen waarin de plannen tot verbetering concreet werden voorgesteld. De commissie heeft besloten dat deze plannen positief zijn maar dat zij er geen rekening mee kan houden in haar beoordeling. Eén commissielid distantieert zich van deze beslissing.

3.3 Domeinspecifiek referentiekader

Voor het beoordelen van het onderwijs in de Sociaal-economische wetenschappen gaat de visitatiecommissie uit van een disciplinespecifiek referentiekader. Dit kader is gebaseerd op de doelstellingen, eindtermen en kwaliteitseisen waarover haars inziens binnen de discipline een communis opinio bestaat. Naar haar oordeel dienen academische opleidingen in de sociologie aan dit referentiekader te voldoen. Bij het opstellen van het referentiekader heeft de commissie zich gebaseerd op het disciplinespecifieke referentiekader zoals in 2000 gehanteerd bij de onderwijsvisitatie Politieke en Sociale Wetenschappen – Sociologie (VLIR, december 2000), het disciplinespecifieke referentiekader zoals in 2006 gehanteerd bij de Nederlandse onderwijsvisitatie Sociale Wetenschappen, het algemene referentiekader zoals in

Vlaanderen gehanteerd door de Cel Kwaliteitszorg van de VLIR, het Vlaamse Structuurdecreet (2003) en het toetsingskader van het Nederlands-Vlaams Accreditatie Organisatie (NVAO) waarin een aantal minimumeisen voor academische opleidingen worden vooropgesteld die zijn gebaseerd op de internationaal aanvaarde Dublin descriptor, alsook op internationale eisen die worden gesteld aan academische opleidingen in de sociologie. Tevens is het in de zelfstudie weergegeven referentiekader van de te visiteren opleiding gebruikt.

Het referentiekader werd voor de eigenlijke visitatie, maar na het inleveren van de zelfevaluatie, voorgelegd aan de opleidingen. Tijdens het bezoek van de visitatiecommissie werd de gelegenheid geboden om het referentiekader met de opleiding te bespreken.

Het referentiekader is weergegeven in Deel 1 van het rapport (pp. 25-28).

3.4 Overwegingen NVAO betreffende werkwijze evaluatieorgaan en visitatiecommissie

De NVAO komt tot de volgende vaststellingen:

- Het evaluatieorgaan heeft overtuigend aangetoond dat het oordeel in onafhankelijkheid tot stand is gekomen. Uit het onafhankelijkheidsbesluit van de Erkenningscommissie en de onafhankelijkheidsverklaringen van de commissieleden blijkt tevens dat de commissieleden in onafhankelijkheid tot hun oordeel zijn gekomen. De NVAO concludeert dat de visitatie en het beoordelingsproces in volstrekte onafhankelijkheid hebben plaatsgevonden;
- De commissie bestond uit 6 leden inclusief een student. Op basis van de in het rapport beschreven informatie, waaronder cv's, heeft de NVAO vastgesteld dat onderwijsdeskundigheid en deskundigheid in de didactiek, de vakdeskundigheid binnen de discipline en het afnemend veld en relevante deskundigheid op het gebied van internationale ontwikkelingen van de discipline aanwezig waren. De deskundigheid binnen de commissie omvatte voldoende de gehele breedte van de opleiding.
- De visitatiecommissie was bijgevolg voldoende deskundig en gezaghebbend om de beoordeling uit te voeren.

De visitatie heeft plaatsgevonden op basis van en in overeenstemming met het visitatieprotocol, zoals voorgelegd bij erkenning of toetsing:

- Het rapport geeft voldoende aan dat het visitatieprotocol effectief werd gevolgd;
- In het rapport verklaart de commissie dat de zelfevaluatie voldoende basis bood en dus voldoende zelfkritisch was;

- Het evaluatieorgaan heeft naar het oordeel van de NVAO overtuigend gegarandeerd dat de commissie adequaat heeft gewerkt.

De visitatie heeft plaatsgevonden op basis van en in overeenstemming met een domeinspecifiek referentiekader dat voldoet aan de eisen gesteld in de erkenningsregeling/toetsingsregeling en het NVAO kader. Daarbij is aangesloten bij:

- eisen gesteld door (buitenlandse) vakgenoten en de beroepspraktijk aan een opleiding in het domein;
- kaders gehanteerd in eerdere visitatie;
- indien beschikbaar beroepsprofielen;
- referentiekader aangereikt door opleiding, dat voldoende situering geeft van de opleiding in nationaal en/of internationaal verband en met betrekking tot de relevante beroepspraktijk;
- wettelijke eisen voor beschermde beroepen.

Voorts komt de NVAO tot de volgende vaststellingen:

- De werkwijze van de commissie bij de beoordeling van de opleiding Bachelor in de sociaal-economische wetenschappen (academisch gerichte bachelor) van de Universiteit Antwerpen is zorgvuldig en gedegen geweest. De gevolgde werkwijze en procedure, en de geraadpleegde informatiebronnen zijn helder en nauwkeurig geformuleerd en vermeld;
- De commissie heeft haar oordeel opgesteld en onderbouwd in overeenstemming met het visitatieprotocol en heeft de daarbij behorende beslisregels gevolgd. Voor de facetten geldt dat de analyses van de commissie duidelijk en consistent zijn, en ze leiden tot heldere conclusies. Op onderwerpniveau zijn de oordelen over de facetten op een juiste en zorgvuldige wijze afgewogen en neergelegd in heldere conclusies;
- De commissie heeft hiertoe op een zorgvuldige wijze een domeinspecifiek referentiekader vastgesteld;
- Het kwaliteitsoordeel bij de toetsing is - voor zover relevant - mede gebaseerd op een vergelijking met verwante andere opleidingen en internationaal geaccepteerde criteria voor opleidingen in het desbetreffende domein;
- De commissie heeft in haar advies een aantal kritische kanttekeningen opgenomen. De NVAO onderschrijft deze en brengt deze onder de aandacht van de opleiding.
- De visitatiecommissie heeft in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen in het visitatierapport geformuleerd.

De NVAO is in het licht van het vorenstaande tot de slotsom gekomen dat de beoordeling van de voorliggende opleiding zorgvuldig en gedegen tot stand is gekomen, en dat het eindoordeel van de commissie deugdelijk is gemotiveerd.

4 Opleiding

Beschrijving van de opleiding

- instelling: Universiteit Antwerpen
- aard instelling: ambtshalve geregistreerd
- vestiging(en): Antwerpen
- graad en de kwalificatie: Bachelor in de sociaal-economische wetenschappen
- niveau en oriëntatie: academisch gerichte bachelor
- studieomvang¹: 180 studiepunten
- afstudeerrichtingen²: geen
- onderwijstaal: Nederlands
- studiegebied : Economische en toegepaste economische wetenschappen, Politieke en sociale wetenschappen
- aard van de aanvraag: accreditatie

---

¹ Situatie ten tijde van de visitatie

² Situatie ten tijde van de visitatie

5 Beoordeling

De NVAO steunt haar besluitvorming op volgende elementen:

- Het accreditatierapport bevat een beoordeling per onderwerp en per facet³;
- De NVAO hanteert bij de beoordeling van de onderwerpen de scores 'voldoende' en 'onvoldoende'⁴;
- Een accreditatiebesluit is positief indien alle samenvattende oordelen over de onderwerpen voldoende zijn. Het eindoordeel spreekt zich niet uit over gradaties in kwaliteit. Dit gebeurt door de visitatiecommissie die in haar rapport een score geeft per facet;
- De NVAO kan per facet volstaan met een verwijzing naar de bevindingen en de overwegingen van het bijhorende visitatierapport, m.a.w. ze kunnen door de NVAO worden overgenomen. Per facet wordt aangegeven of de NVAO de bevindingen en overwegingen van de visitatiecommissie bijtreedt. Indien dat niet het geval is draagt de NVAO een eigenstandige motivering aan⁵.

5.1 Doelstellingen opleiding

Facet 1.1. Niveau en oriëntatie opleiding

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 1.1 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 1.2. Domeinspecifieke eisen

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 1.2 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Samenvattend oordeel, weging van de facetten en motivering van het samenvattend oordeel over onderwerp 1: doelstellingen opleidingen:

De opleiding heeft haar doelstellingen helder geformuleerd in competenties. Zij zijn tevens goed afgestemd op de competenties zoals geformuleerd in het Structuurdecreet. De opleiding SEW onderscheidt zich van de andere bacheloropleidingen die binnen de faculteiten PSW en TEW worden aangeboden door haar multi- en interdisciplinaire opzet. De opleiding is in voldoende mate gericht op het beheersen van algemene competenties en het begrijpen van wetenschappelijk-disciplinaire domeinspecifieke basiskennis. Men formuleert echter wel erg ambitieuze doelstellingen op het vlak van de beheersing van algemene wetenschappelijke competenties. Het streven naar de vergaring van wetenschappelijke economische en sociologische kennis in de bacheloropleiding acht de commissie zeker haalbaar. Dat daarnaast gestreefd wordt naar het aanbieden van een brede én tegelijkertijd diepe basisvorming in de studiegebieden recht, filosofie en ethiek, bedrijfskunde en technologie, geschiedenis, psychologie en methodologie, vindt de commissie echter te hoog gegrepen. Zeker als men daarnaast nog de onderlinge

³ Art.7 en 8 van het reglement 'tot bepaling van de bestuursbeginselen die van toepassing zijn bij de besluitvorming inzake accreditatie en toets nieuwe opleiding ten aanzien van opleidingen in de Vlaamse gemeenschap', hierna 'reglement Bestuursbeginselen'

⁴ Accreditatiekader en art. 58&1, eerste lid van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

⁵ Art.12 van het reglement Bestuursbeginselen

samenhang, diversiteit en complementariteit binnen het veld van de menswetenschappen, en dan vooral tussen economie en sociologie, wil onderstrepen. De commissie beveelt de opleidingsverantwoordelijken aan om de doelstellingen realistischer te formuleren. In de eerste plaats is de opleiding gericht op doorstroming naar de masteropleiding SEW. Daarnaast kunnen Bachelors ook doorstromen naar een master in TEW of PSW. De keuze voor een bepaald zwaartepunt vergemakkelijkt de overgang naar de desbetreffende masters. De commissie wijst erop dat gezien het feit dat de master SEW een doorstroommaster is alle afgestudeerden van de bachelor SEW automatisch toegang dienen te hebben tot deze master, ongeacht het zwaartepunt dat men gekozen heeft. Ten slotte biedt de bachelor nog een uitstroom naar de arbeidsmarkt. Afgestudeerden SEW kunnen dan in teamverband beleids- en onderzoeksfuncties vervullen. De samenwerking tussen de Faculteiten TEW en PSW garandeert volgens het zelfevaluatie-rapport een hoge graad van multidisciplinariteit in de opleidingen. De commissie gaat akkoord met de stelling dat de multidisciplinariteit zeker het doel weerspiegelt om de studenten de samenhang binnen het economische en sociologische vakgebied bij te brengen. De commissie vindt het wel verwarrend dat het begrip multidisciplinariteit en het begrip interdisciplinariteit soms door elkaar worden gebruikt. De commissie heeft voorts wel waardering voor het belang dat men hecht aan het beheersen van meerdere talen en academische vaardigheden. De opleiding waaiert breed uit wat de algemene wetenschappelijke competenties betreft. De commissie vindt dat de doelstellingen voldoende zijn afgestemd op de eisen van (buitenlandse) vakgenoten en het beroepenveld. De commissie vernam dat het domeinspecifieke referentiekader voor Sociaal-Economische Wetenschappen is ontstaan uit formele en informele contacten met het werkveld. De maatschappelijke relevantie van SEW is groot en vanuit de markt is er vraag naar sociaal-economische wetenschappers. Ook contacten met andere wetenschappers uit het netwerk van het academisch personeel inspireerden de opleidingsverantwoordelijken bij het ontwerp van het domeinspecifiek referentiekader. De commissie meent dat de *joint venture* tussen de faculteiten TEW en PSW vooral is ingegeven vanuit een *joint nature*: op de terreinen waar de afzonderlijke expertises elkaar idealiter zouden moeten snijden, die van de sociale economie en de economische sociologie, ontbreekt vooralsnog een groot deel van de specialistische expertise. De commissie beveelt dan ook aan in de formatie en de opleiding ruimte te maken voor deze expertises. De opleiding werd deels uitgewerkt naar het model van een typische Angelsaksische 'Bachelor of Arts'. Als voorbeeld wordt verwezen naar de bachelor Social Studies aan het Harvard College. Het idee van *liberal arts-opleidingen* verwijst naar een zeer brede multidisciplinaire basisvorming met beperkte afstudeerspecialisatie. De commissie vindt dat de vergelijking steek houdt aangezien de opleiding SEW erg breed is ingevuld met een grote keuzevrijheid. Het probleem is echter dat de bacheloropleiding SEW zich onderscheidt van vergelijkbare buitenlandse bachelors in het feit dat de Antwerpse bachelor zowel als doorstroom- als uitstroomrichting is bedoeld. De commissie wijst de opleidingsverantwoordelijken daarom met klem op de mogelijke effecten van een dergelijke keuze.

Overwegingen NVAO:

De NVAO sluit zich aan bij de motivering van de visitatiecommissie voor de score voldoende voor het onderwerp Doelstellingen opleiding.

Conclusie NVAO:

De NVAO beoordeelt het onderwerp Doelstellingen opleiding als **voldoende**

5.2 Programma

Facet 2.1. Eisen professionele / academische gerichtheid

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 2.2 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 2.2. Relatie tussen doelstelling en programma

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 2.1 in het visitatierapport.

De doelstelling is dat de bachelor een uitstroommogelijkheid biedt naar de arbeidsmarkt en ongehinderde doorstroming biedt naar de masteropleiding SEW en andere masteropleidingen. De commissie is van mening dat dit uitgangspunt geen goede basis vormt om het curriculum te ontwikkelen. Er zijn programmaonderdelen die een andere invulling krijgen dan de commissie zou verwachten op basis van de ECTS-fiches.

Bovendien ontgaat de commissie de relevantie van een aantal opleidingsonderdelen. De commissie heeft gesproken met studenten die het opleidingsonderdeel Kwantitatieve onderzoeksmethoden niet volgen en het is gebleken dat bij deze studenten er geen garantie is dat de eindkwalificaties en vereiste competenties worden bereikt.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet niet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 2.3. Samenhang programma

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 2.3 in het visitatierapport.

De commissie acht het problematisch dat de opeenvolging van de opleidingsdelen niet logisch in elkaar steekt en dat er in een groot aantal keuzeopleidingsonderdelen überhaupt geen opvolging is. Ten eerste vertoont het aanbod in natuurwetenschappen dat studenten kunnen volgen, een zwakke relatie met het economische en sociale luik van de bacheloropleiding. Ten tweede zouden een aantal optionele opleidingsonderdelen volgens de commissie een verplicht karakter moeten hebben omdat zij de kern van de Sociaal-Economische Wetenschappen uitmaken of inleiden. Ten derde is het keuzeaanbod te groot. De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet niet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 2.4. Studielast

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 2.5 *Studietijd* in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 2.5. Toelatingsvoorwaarden

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 2.9 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 2.6. Studietoemvang

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 2.4 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 2.7 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 2.6 in het visitatierapport.
De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 2.8 Beoordeling en toetsing

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 2.7 in het visitatierapport.
De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Samenvattend oordeel, weging van de facetten en motivering van het samenvattend oordeel over onderwerp 2: programma:

Het programma besteedt veel aandacht aan de kennisontwikkeling van de economische en sociale domeinen en aan de brede vorming van de studenten. In theorie besteedt het programma voldoende aandacht aan het bijbrengen van een onderzoeksattitude en onderzoeksvaardigheden. De commissie merkt echter op dat het antwoord op de vraag of deze vaardigheden ook feitelijk worden bijgebracht, afhangt van het traject dat de student heeft samengesteld. De onderzoekscompetenties worden bijgebracht in het Leeronderzoek en het seminarie. Uit de praktijk blijkt evenwel dat, op een enkele uitzondering na, geen enkele student het Leeronderzoek volgt. De commissie betreurt dit omdat juist het Leeronderzoek studenten traint en de studenten alle fasen van het onderzoek laat doorlopen. In de praktijk verkiezen studenten eerder om een seminarie te volgen, waar ze in groepjes rond een sociaal of economisch thema werken. Het grote verschil tussen het Leeronderzoek en het seminarie is dat empirische bevindingen voor het seminarie in geanalyseerde en gecompliceerde vorm worden aangereikt door de titularis en in het Leeronderzoek door de student zelf worden verzameld, verwerkt en geanalyseerd. De commissie merkt echter wel op dat het positief is dat het seminarie gebonden is aan lopend onderzoek aan de faculteiten. Ook is positief dat de beleidsimplicaties van de verworven kennis in het seminarie aan de orde komen. De commissie is verder ook positief over de plannen voor de toekomstige bachelorproef die de koppeling tussen onderzoek en onderwijs versterken. In deze bachelorproef zouden studenten een beperkt onderzoek doen naar een opgegeven thema. Aangezien de academische en professionele gerichtheid duidelijk in het modeltraject aanwezig zijn, komt de commissie ondanks haar kritiek tot een voldoende oordeel. De commissie beveelt de opleidingsverantwoordelijken wel aan om zowel het seminarie als het Leeronderzoek verplicht te maken.

De commissie heeft nauwgezet de inhoud van de opleidingsonderdelen geanalyseerd en komt tot de conclusie dat het programma qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen de vooropgestelde eindkwalificaties onvoldoende concretiseert.

Een van de doelstellingen is dat de bachelor SEW een uitstroommogelijkheid moet bieden naar de arbeidsmarkt. Een andere doelstelling luidt dat de opleiding ongehinderde doorstroom moet bieden naar de masteropleiding SEW. Ten slotte is er nog een doelstelling dat afgestudeerden ook moeten kunnen doorstromen naar andere masteropleidingen, zoals die in de Toegepaste Economische Wetenschappen en de Sociologie. Dit laatste legt een te grote hypotheek op het programma van de bacheloropleiding omdat de mogelijkheid van doorstroom naar deze andere masters de basis van de opbouw van het curriculum SEW te veel bepaalt. De commissie is van mening dat dit uitgangspunt geen goede basis vormt om het SEW-curriculum te ontwikkelen. Het kerncurriculum moet in de eerste plaats geschraagd zijn op een doorstroom naar de master SEW en op de tweede plaats op een mogelijke uitstroom naar de arbeidsmarkt. Als er ook nog mogelijkheden worden gecreëerd om doorstroom naar andere masters te vergemakkelijken, via bijvoorbeeld zwaartepunten,

dan is dat mooi meegenomen, maar dit mag nooit de invulling van het kerncurriculum bepalen. Er zijn programmaonderdelen die een andere invulling krijgen dan de commissie zou verwachten op basis van de ECTS-fiches. Dit is het geval voor de bedrijfskundige component. Bijvoorbeeld: Accountancy, Informatiesystemen en Management en organisatie, handelen over het interpreteren van een balans of jaarrekening en andere boekhoudkundige zaken, terwijl de commissie op basis van de concrete doelstellingen verwachtte dat de link zou worden gelegd naar bedrijfsstrategieën en aan te wenden technologieën. Een groter probleem is het brede aanbod aan opleidingsonderdelen. De relevantie van een aantal opleidingsonderdelen voor het opleiden tot sociaal-economische wetenschappers ontgaat de commissie. De commissie verwijst naar opleidingsonderdelen Mechanica, Algemene Chemie, Elektromagnetisme en Optica, en Stromingsleer en Thermodynamica, Geschiedenis van de Oudheid en de Middeleeuwen. De opleidingsverantwoordelijken zien in dit brede aanbod geen fundamenteel probleem omdat naar eigen zeggen de studenten deze opleidingsonderdelen toch niet opnemen in hun programma. Het aanbieden van een zo breed keuzepakket mag dan sporen met de hoger genoemde liberal arts-rationale achter de opleiding, maar deze brengt wel het vormgeven van een consistente en coherente SEW-opleiding in gevaar. De commissie beveelt dan ook aan meer structuur in het programma te brengen door het kerncurriculum SEW duidelijker af te bakenen. Dat kan snel gebeuren omdat de opleiding zelf al kinderziekten heeft geconstateerd en voornemens heeft bekend gemaakt om wat economische en sociologische analyse betreft een verplichte kern van ieder 18 SP aan te brengen. Daarnaast dient naar de mening van de commissie zo snel mogelijk een verplichte cumulatieve kern te worden gecreëerd omtrent de methoden en technieken van economisch en sociologisch onderzoek. Alleen op die manier biedt het programma de studenten voldoende garanties om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken. De meerderheid van de studenten blijkt een redelijk consistent en coherent pakket samen te stellen. Jammer genoeg zijn er anderen die een programma hebben waarbij ze de 'zwaardere' (wiskundige) onderdelen ontlopen. Daarom ook de bovengenoemde aanbeveling een verplichte kern van methodologische opleidingsonderdelen in te voeren. De commissie heeft tevens gesproken met studenten die voor bepaalde taalopleidingsonderdelen hadden gekozen en daardoor het opleidingsonderdeel Kwantitatieve onderzoeksmethoden niet konden volgen omdat het op hetzelfde ogenblik als talen werd aangeboden. Het is gebleken dat bij deze studenten er geen garantie is dat de eindkwalificaties en vereiste competenties worden bereikt. Eventuele methodologische tekortkomingen worden in de master geremedieerd door studenten te gebieden om de keuzeopleidingsonderdelen zodanig te benutten dat deficiënties worden weggewerkt. Het is duidelijk dat de situatie waarin 'keuzeopleidingsonderdelen' in de masteropleiding SEW voor sommige SEW-bachelors de facto verplicht worden gesteld op termijn onaanvaardbaar is. Dit is alleen tijdelijk aanvaardbaar als een overgangmaatregel om studenten met een deficiënte bacheloropleiding SEW niet te benadelen. De opleidingsverantwoordelijken hebben plannen opgesteld tot het instellen van een verplichte kern van ieder 18 SP wat de studieonderdelen economische en sociologische analyse betreft. Ook aan andere kritiekpunten van de commissie, is de opleiding van plan tegemoet te komen. De commissie vernam tijdens het bezoek dat een kerncurriculum en een modeltraject is ontworpen dat zal worden voorgelegd aan de Faculteitsraden Politieke en Sociale Wetenschappen en Toegepaste Economische Wetenschappen. Als, zoals het ten tijde van het bezoek van de visitatiecommissie er naar uitzag, de twee raden deze plannen goedkeuren, dan is men voornemens deze aanpassingen van het programma al te laten ingaan vanaf het academiejaar 2007-08. De commissie heeft er vertrouwen in dat de genomen maatregelen op termijn veel van de pijnpunten zullen wegnemen. Maar dat laat natuurlijk onverlet dat zij de relatie tussen de

doelstellingen en het programma van de tijdens het bezoek ter plaatse functionerende opleiding SEW, zoals die terug te vinden is in de zelfevaluatie, als onvoldoende beoordeelt. De commissie acht het problematisch dat de opeenvolging van de opleidingsdelen niet logisch in elkaar steekt en dat er in een groot aantal keuzeoopleidingsonderdelen geen opvolging is.

Ten eerste vertoont het aanbod in natuurwetenschappen dat SEW-studenten kunnen volgen, een zwakke relatie met het economische en sociale luik van de bacheloropleiding. De relatie tussen de economie en sociologie komt alleen tot uiting in het seminarie en in het Leeronderzoek. Dit laatste wordt slechts door een enkeling gevolgd.

Ten tweede zouden een aantal optionele opleidingsonderdelen volgens de commissie een verplicht karakter moeten hebben omdat zij de kern van de SEW uitmaken of inleiden.

Ten derde is het keuzeaanbod in de bacheloropleiding te groot. Dit leidt ertoe dat studenten verschillende trajecten (kunnen) uitstippelen bij het samenstellen van hun programma. Men heeft een idee over hoe het modeltraject eruit moet zien, maar sommige studenten zwemmen door de mazen van het net. Reden hiervoor is dat het keuzeaanbod nog steeds te groot is en niet verhindert dat sommige studenten sterk afwijken van dat modeltraject.

In het zelfevaluatie-rapport en tijdens de gesprekken hanteerden de opleidingsafgevaardigden nochtans een 'gestructureerd keuzemodel' dat studiedomeinen vastlegt waarbinnen studenten mogen kiezen. Dit model is echter niet afdoende, want de commissie heeft gesproken met studenten die wiskundige en statistische opleidingsonderdelen hadden ontlopen en met tekorten kampten. De commissie heeft ook gesproken met studenten die voor talen hadden geopteerd en hierdoor niet konden tekenen voor het onderdeel kwantitatieve onderzoeksmethoden omdat het op hetzelfde moment als talen wordt gegeven. De commissie vindt het positief dat men zich terdege bewust is van de problemen en naar oplossingen zocht. Zo heeft de opleiding de studie-informatie reeds verduidelijkt ten opzichte van de periode 2004–2006. Ook hadden de verantwoordelijken ten tijde van het bezoek ter plaatse reeds een voorstel van kerncurriculum met bijbehorende voorwaarden voor volgtijdelijkheid opgemaakt. De commissie vernam dat ze het voorstel verder zullen uitwerken door het programma te stroomlijnen met behulp van het creëren van een viertal zwaartepunten van 30 SP: een keuzepakket economische analyse, een pakket bedrijfskunde, een pakket sociologische analyse en een pakket sociaal-economische analyse. Vervolgens zullen enige opleidingsonderdelen die vallen onder het studiedomein 'Onderzoeksmethoden' worden geheroriënteerd voor SEW onder de noemer 'bachelorproef'. In het tweede en derde bachelorjaar volgen de studenten telkens verplicht 6 SP. De veranderingen in het curriculum zullen naar verwachting ingaan vanaf het academiejaar 2007–2008. De commissie heeft er vertrouwen in dat deze wijzigingen een bevredigende oplossing zullen bieden voor althans een aantal van de bovengenoemde problemen. Maar ook hier weer geldt dat de opleiding zoals beschreven in de zelfevaluatie en zoals deze functioneerde ten tijde van het bezoek van de commissie ter plaatse niet voldeed aan de eisen die aan een opleiding mogen worden gesteld wat betreft de samenhang van het programma. De faculteit PSW heeft een postdoctoraal medewerker ingezet om de volgtijdelijkheid van de studietrajecten te bewaken. Vanaf het academiejaar 2007–2008 wordt deze bijgestaan door een tweede postdoctoraal medewerker van TEW. De commissie heeft voor deze inzet veel waardering, maar vreest toch dat dit op termijn geen houdbare oplossing is: het studentenaantal neemt jaarlijks toe, de aanstelling van de postdoctorale onderzoekers is per definitie tijdelijk en het gevaar dreigt dat zij wegens de drukte niet meer aan hun kerntaak (onderzoek) zullen toekomen. Gegeven de toename van het aantal studenten en de noodzakelijke programmahervormingen en opvolging, lijkt het de commissie nuttig om boven de postdoctorale medewerkers een hoogleraar-programmadirecteur aan te stellen om het geheel in goede banen te leiden.

De Cel voor Innovatie en Kwaliteitszorg in het Onderwijs heeft verschillende initiatieven genomen om de studietijd in te schatten. De opleidingsverantwoordelijken hebben eerst een theoretische analyse van het curriculum uitgevoerd. Vervolgens werden drie methoden gebruikt om de begrote studietijd empirisch te evalueren. Een eerste methode is die van het elektronisch tijdschrijven. Deze methode is erg arbeidsintensief. De tweede methode is de paarsgewijze vergelijking. De laatste methode is het organiseren van focusgesprekken met een groep studenten over de studiebelasting. CIKO heeft eind 2006 deze gesprekken gehouden. De commissie concludeert dat de begrote studietijd in de opleiding overeenkomt met de reële studietijd. Het modeltraject, inclusief de 'zware' opleidingsonderdelen acht de commissie studeerbaar.

De meeste instromers hebben een diploma van het secundair onderwijs met een economische vooropleiding en komen uit de regio Antwerpen. In het academiejaar 2006–07 zijn er 80 generatiestudenten ingeschreven in het eerste jaar, dat zijn er 25 meer dan het jaar voordien. De vooropleiding van de instromende studenten is heteroog. Wat opvalt is echter dat een aanzienlijk aantal onder hen veel wiskunde heeft gevolgd. De opleiding organiseert activiteiten om de overgang van het secundair naar het universitair onderwijs te vergemakkelijken. Studenten kunnen voor de start van het academiejaar opfriscursussen en een computergestuurde zelfstudie volgen. Verder zijn intensieve oefensessies gekoppeld aan de opleidingsonderdelen statistiek en economie. De commissie is positief over deze initiatieven.

Het programma bestaat uit 180 ECTS. Dit voldoet aan de decretale voorwaarden. Men hanteert een studentgecentreerd onderwijsconcept dat de nadruk legt op het ontwikkelen van competenties als geïntegreerde gehelen van kennis, vaardigheden en attitudes. De commissie is van mening dat de werkvormen voldoende aansluiten bij het didactisch concept en bij de algemene en domeinspecifieke doelstellingen van de opleidingen. De werkvormen zijn gevarieerd. Het eerste jaar steunt sterk op hoorcolleges, maar dit ligt in de lijn van de doelstelling om de bachelor in te leiden in de theorieën, basisbegrippen en paradigma's van de disciplines. Uit bevestigingen blijkt evenwel dat studenten in de eerste twee studiejaar dikwijls in zeer grote groep college volgen. Deze colleges zouden weinig interactief zijn. Het Leeronderzoek en de seminars weerspiegelen de competentiegerichte aanpak in de bacheloropleiding. Er wordt frequent gebruik gemaakt van de mondelinge en schriftelijke rapportering. Het beschikbare cursusmateriaal is kwaliteitsvol. Het elektronisch leerplatform wordt goed en functioneel gehanteerd. Er is een variatie aan examinvormen. De commissie besluit dat de evaluatie voldoende gericht is op het verwerven van de door de opleiding nagestreefde competenties. Wat betreft de schriftelijke examens vindt de commissie dat de vragen niet specifiek zijn toegespitst op sociaal-economische onderwerpen. Dit is een gemiste kans om te testen of de student de analytische relevantie van het opleidingsonderdeel ten opzichte van sociaal-economische onderwerpen daadwerkelijk onder de knie heeft. De commissie ziet nog ruimte om de sociaal-economische invalshoek in de examenopgaven te versterken. De verwachtingen van de examinator worden in ECTS-fiches en tijdens colleges aan de studenten bekend gemaakt en zijn voldoende transparant. Op organisatorisch vlak treden er binnen SEW dikwijls complicaties op. In het examenrooster vallen examens vaak samen met elkaar. Studenten moeten dan aan de bel trekken en hun rooster laten aanpassen. De commissie ondersteunt het voornemen van de SEW-opleiding om betere inspanningen te zullen leveren om interfacultair de examenroosters beter op elkaar af te stemmen. De commissie spreekt wel haar waardering uit voor de grote flexibiliteit die de opleiding aan de dag legt om examenroosters met overlap te corrigeren.

Overwegingen NVAO:

De facetten 'Eisen professionele en academische gerichtheid', 'Studieomvang', 'Studietijd', 'Afstemming tussen vormgeving en inhoud', 'beoordeling en toetsing', en 'Toelatingsvoorwaarden' worden als voldoende tot goed geëvalueerd. De commissie komt voor de facetten 'Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma' en 'Samenhang van het programma' tot een onvoldoende. De opleiding, zoals deze bestond tijdens het bezoek van de commissie ter plaatse en zoals deze wordt beschreven in de zelfevaluatie, wordt op onderwerpniveau negatief beoordeeld. De commissie is namelijk van mening dat tekorten in de relatie tussen doelstellingen en inhoud van het lopende programma en een onvoldoende samenhang van het programma een hypotheek leggen op de kwaliteit van het programma. Deze facetten wegen daarom zwaar door in het oordeel van de commissie over het programma. De commissie constateert dat de opleidingsverantwoordelijken sommige van de genoemde problemen hebben onderkend en adequate voorstellen hebben gedaan om het curriculum ten goede te wijzigen. De commissie spreekt haar vertrouwen uit over de aangekondigde curriculumwijziging die, na goedkeuring van de betrokken faculteitsraden, zal worden ingevoerd in september 2007. Zij is van mening dat bij het succesvol invoeren van deze plannen de ergste kou uit de lucht is. Commissielid L. Soete is van oordeel dat het gewicht dat gegeven wordt aan het onvoldoende bij deze twee facetten, waarbij telkenmale opgemerkt wordt dat de commissie wel degelijk vertrouwen heeft in de tijdens het bezoek aangekondigde curriculumwijziging, te zwaar doorweegt in de totale beoordeling van de opleiding. Als de commissie van mening is, zoals hierboven vermeld dat bij 'het succesvol invoeren van deze plannen de ergste kou uit de lucht is,' dan kan zij volgens dit commissielid ook niet rechtvaardigen tot een onvoldoende oordeel te komen tenzij zij een vrij letterlijke interpretatie geeft aan de opdracht van de visitatie als een beoordeling van de opleiding op basis van de zelfevaluatie en de in werking zijnde opleiding zonder rekening te houden met de plannen van wijziging en aanpassing.

De NVAO sluit zich aan bij de motivering van de visitatiecommissie voor de score onvoldoende voor het onderwerp Programma.

Conclusie NVAO:

De NVAO beoordeelt het onderwerp Programma als **onvoldoende**

5.3 Inzet personeel

Facet 3.1. Eisen professionele/academische gerichtheid

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 3.2 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 3.2. Kwantiteit personeel

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 3.3 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 3.3. Kwaliteit personeel

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 3.1 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Samenvattend oordeel, weging van de facetten en motivering van het samenvattend oordeel over onderwerp 3: inzet personeel:

De commissie is meer dan tevreden over de onderzoeksoutput. Binnen de Faculteit PSW en de faculteit TEW kan de SEW-opleiding op diverse gerenomeerde onderzoekscentra steunen. AP-leden van deze onderzoekscentra ondersteunen het onderwijs in de opleiding. Zo hebben studenten rechtstreeks contact met onderzoekers die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling in het vakgebied. De commissie waardeert sterk de directe band met één van de vier *centres of excellence* aan de Universiteit Antwerpen. De commissie meent dat de specialisatieonderwerpen ook rechtstreeks voeding kunnen bieden aan de onderzoekscentra. Het academisch personeel van beide opleidingen is actief in internationale netwerken en onderwijsprogramma's.

Het was onmogelijk om het effectieve aantal VTE-personeel van de opleiding te becijferen. De commissie toont hiervoor begrip, aangezien de SEW-opleidingen geen eigen personeel tewerkstellen, maar een beroep doen op het personeel van de organiserende faculteiten. De commissie leidt wel uit de aantallen en uit gesprekken met het personeel en de studenten af dat er vooralsnog geen sprake is van onderbestaffing.

De deskundigheid op vakinhoudelijk, onderwijskundig en didactisch vlak is groot. Het aanstellings- en bevorderingsbeleid voor het zelfstandig, assisterend en bijzonder academisch personeel verloopt grondig en goed. Het Expertisecentrum Hoger Onderwijs (ECHO) staat in voor de professionalisering van het personeel. De commissie vernam dat sommige leden van het PSW en TEW personeel hieraan deelnemen. De commissie vindt dat de sturing voor verbetering vatbaar is. Momenteel neemt een tijdelijk personeelslid de belangrijkste coördinerende taken waar. De commissie constateert dat dit personeelslid daarvoor te weinig tijd over heeft om zijn onderzoekstaak behoorlijk uit te voeren. De coördinatie van de opleiding, waarvan het studentenaantal jaarlijks toeneemt, moet dringend gedragen worden door ZAP-leden. Deze leggen op het ogenblik nog te weinig 'commitment' aan de dag met de opleiding. De aanstelling van een hoogleraar als programmadirecteur voor de opleiding, eventueel bijgestaan door postdoctorale medewerkers, zou de algemene en dagelijkse leiding van de opleiding niet alleen beter stroomlijnen, maar ook ertoe kunnen bijdragen dat het 'commitment' van de ZAP-leden met de opleiding via overleg en overreding wordt verhoogd.

Overwegingen NVAO:

De NVAO sluit zich aan bij de motivering van de visitatiecommissie voor de score voldoende voor het onderwerp Inzet personeel.

Conclusie NVAO:

De NVAO beoordeelt het onderwerp Inzet personeel als **voldoende**

5.4 Voorzieningen

Facet 4.1. Materiële voorzieningen

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 4.1 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 4.2. Studiebegeleiding

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 4.2 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Samenvattend oordeel, weging van de facetten en motivering van het samenvattend oordeel over onderwerp 4: voorzieningen:

De commissie is meer dan tevreden over de onderwijsinfrastructuur. De commissie bracht ook een bezoek aan de practicaruimten waar diverse optionele opleidingsonderdelen gevolgd kunnen worden. De omvang en kwaliteit van deze ruimten zijn volgens de commissie in orde. De studenten kunnen terecht in de Centrale Bibliotheek en de seminariebibliotheken Politieke en Sociale Wetenschappen en Toegepaste Economische Wetenschappen. Dit aanbod is ook voor SEW-studenten goed bruikbaar. De commissie meent dat er een goed aanbod aan studie- en vergaderruimten is. De commissie is ook tevreden over de computerfaciliteiten. Op verschillende plaatsen kunnen studenten gebruik maken van het draadloos netwerk.

Initieel geniet de opleiding weinig naamsbekendheid bij scholieren die zich oriënteren. Dit is begrijpelijk, gegeven de recente start van de opleiding in 2004–05. Met extra promotie vanuit de verschillende diensten neemt de bekendheid langzaam toe. Op elke campus functioneert het Studenten Informatie Punt (STIP) als aanspreekpunt waar de studenten met al hun vragen terecht kunnen en adequaat worden doorverwezen. Er is ook een studietrajectbegeleider verbonden aan de opleiding. De commissie spreekt haar waardering hiervoor uit. Er zijn problemen gesignaleerd met betrekking tot de studieinformatie en –begeleiding. De commissie vernam dat de opleiding maatregelen heeft genomen om de studenten voortaan beter te informeren (bekendmaken van het pas ontwikkelde kerncurriculum en schema van volgtijdelijkheid) en op te volgen (extra screening studietraject door AP). Deze initiatieven verbeteren de communicatie en begeleiding van studenten substantieel. Verder apprecieert de commissie het mentorsysteem dat studenten met moeilijkheden in contact wil brengen met een lid van het academisch personeel. Indien nodig kan deze persoon de student doorverwijzen naar gespecialiseerde diensten. De commissie vernam dat studenten steeds terecht kunnen bij de post-doctorale studiebegeleider van de Faculteit PSW. Verder ondersteunt de opleiding studenten tijdens en na evaluatiemomenten.

Overwegingen NVAO:

De NVAO sluit zich aan bij de motivering van de visitatiecommissie voor de score voldoende voor het onderwerp Voorzieningen.

Conclusie NVAO:

De NVAO beoordeelt het onderwerp Voorzieningen als **voldoende**

5.5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1. Evaluatie resultaten

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 5.1 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 5.2. Maatregelen tot verbetering

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 5.2 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 5.3. Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 5.3 in het visitatierapport.

Hoewel het commitment van de docenten met de bacheloropleiding volgens de commissie dient te worden verhoogd, is de betrokkenheid van medewerkers bij de interne kwaliteitszorg voldoende. Studenten zijn echter nog onvoldoende betrokken. Er heeft echter nog geen systematische bevraging plaatsgevonden van het beroepenveld. De commissie beveelt de opleiding aan om het beroepenveld te definiëren, een systematische bevraging te verrichten en een Adviesraad in het leven te roepen. Er heeft ook nog geen bevraging van afgestudeerden van de kandidatuursopleiding PSW met als major Sociaal-Economische Wetenschappen plaats gevonden. (Er zijn nog geen alumni van deze opleiding)

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet niet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Samenvattend oordeel, weging van de facetten en motivering van het samenvattend oordeel over onderwerp 5: interne kwaliteitszorg:

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, zowel op curriculumniveau als op niveau van de opleidingsonderdelen. De eerste curriculumevaluatie werd uitgevoerd door de bevraging van de eerste twee studentengroepen. Deze evaluaties brachten de gebrekkige bekendheid van de doelen en de volgtijdsproblemen aan het licht. De evaluatie op opleidingsonderdeleniveau is tot nu toe enkel gebeurd door de faculteiten PSW en TEW afzonderlijk. Deze evaluaties leveren over het algemeen bevredigende resultaten op. Zwak wordt echter gescoord op de dimensies 'stimulatie van het leerproces' en 'tussentijdse evaluatie'. De Gemeenschappelijke Onderwijscommissie SEW, een adviesorgaan voor de Faculteitsraden, staat in voldoende mate in voor de kwaliteitsbewaking. De commissie wijst de opleiding er nogmaals op dat de opleidingsverantwoordelijken meer 'commitment' aan de dag dienen te leggen voor de SEWopleiding. Dit zou kunnen leiden tot een sterkere stimulatie van het leerproces. De commissie waardeert het zelfevaluatie rapport ten zeerste. De opleidingsverantwoordelijken zijn erg open over sterktes en zwaktes van de opleiding. Een aantal zwakke zaken worden in het zelfevaluatie rapport echter jammer genoeg afgedaan als 'kinderziektes'. De commissie merkt evenwel op dat een aantal tekortkomingen niet louter als kinderziekten kunnen gecatalogiseerd worden. Ze hebben meer weg van constructiefouten. Het bezoek aan de opleiding en de aanvullende informatie vond de commissie verrijkend. Zij waardeert de ontvankelijkheid voor de kritiek van de commissie en de bereidheid snel remediërende actie te ondernemen.

De commissie constateert dat er verschillende maatregelen zijn en worden genomen om het onderwijs te verbeteren. In het zelfevaluatie rapport en in de aanvullende informatie

worden de te ondernemen acties schematisch weergegeven. Het programma wordt ook continu bijgestuurd. Een belangrijke verbetering is de ontwikkeling van een kerncurriculum economie en sociologie. Het kerncurriculum begeleidt de studenten voortaan beter in het uitstippelen van een doordacht studietraject. De opmaak en bekendmaking van een gedetailleerd volgtijdelijkheidschema is een andere maatregel die hiermee verband houdt. Een andere programmatorische aanpassing is het uiteen halen van talen en methoden zodat beide onderdelen kunnen worden gevolgd. Extra promoties verbeteren de naamsbekendheid van de opleiding. De opleiding ondernam actie om de bekendheid van de opleidingsdoelen bij de lesgevers te verbeteren en zal dit nog extra onderstrepen door schriftelijke dossiers onder nieuwe lesgevers te verdelen.

De betrokkenheid van medewerkers bij de interne kwaliteitszorg is volgens de commissie voldoende. Dat heeft vooral te maken met het feit dat het bestuur is geformaliseerd in twee bestuursorganen: een Gemengde Onderwijscommissie SEW en een Docentenvergadering SEW. De uiteindelijke beslissingen worden genomen in de Faculteitsraden van de faculteiten PSW en TEW. Deze krijgen advies van de Gemeenschappelijke Onderwijscommissie SEW waarin een studentenvertegenwoordiging is ingebouwd. Het academisch personeel is via de GOC en een jaarlijkse Docentenvergadering betrokken bij besluitvorming over de opleiding. Ook Departementen binnen de opleiding houden de vinger aan de pols. De commissie is van mening dat de creatie van de functie van opleidingsdirecteur het besluitvormingsproces nog zou kunnen versterken. Studenten zijn echter nog onvoldoende betrokken bij de opleiding en de kwaliteitszorg. Weliswaar zijn ze in alle organen vertegenwoordigd, maar ondanks inspanningen van alle betrokken instanties en studentenorganisaties is er een gebrek aan kandidaten voor een aantal functies. Een zorgpunt is dat de studenten waarmee de commissie heeft gesproken zich weinig betrokken voelen bij hun opleiding. Het ontbreekt hen aan groepsgevoel en gezamenlijke identiteit. De informatiestroom tussen studenten in de eerste twee studiejaar loopt niet altijd vlot. Dit kan verbeteren door de aangestelde studentenvertegenwoordiger in de GOC. De studentenvertegenwoordigers hebben het zelfevaluatie-rapport gelezen, maar werden tijdens het schrijven van het rapport niet geconsulteerd. De huidige vertegenwoordigers zijn nog niet lang in functie en spelen totnogtoe geen agenderende rol. De commissie betreurt dit en beveelt aan om maatregelen te nemen die de cohesie bevorderen. Wat de opleiding niet heeft gedaan maar wel had moeten doen volgens de commissie, is het bevragen van afgestudeerden van de kandidatuursopleiding PSW met als major SEW. De commissie beveelt de opleiding aan dit onderzoek alsnog te doen. Eén van de motiverende factoren bij de opstart van de opleiding SEW, waren signalen uit het beroepenveld over een gebrek aan afgestudeerden met brugbouwvaardigheden. Er heeft echter nog geen systematische bevraging plaatsgevonden van het beroepenveld. De commissie beveelt de opleiding aan om het beroepenveld te definiëren, een systematische bevraging te verrichten en een Adviesraad in het leven te roepen om op de hoogte te blijven van de wensen van het afnemende veld. De commissie beveelt de opleiding aan voor een eventuele Adviesraad op termijn ook afgestudeerden te rekruteren. De betrokkenheid van alumni is (nog) niet van toepassing aangezien er nog geen afgestudeerden waren ten tijde van de visitatie.

Overwegingen NVAO:

De facetten 'Evaluatie resultaten' en 'Maatregelen tot verbetering' worden als voldoende beoordeeld. De betrokkenheid van medewerkers, wordt als voldoende beoordeeld, die van studenten en het beroepenveld als onvoldoende. Op het ogenblik van de visitatie bestonden er nog geen afgestudeerden. Het facet betrokkenheid krijgt een onvoldoende. Toch komt de commissie op onderwerpniveau tot een positief oordeel over de interne kwaliteitszorg. Het

kwaliteitszorgsysteem functioneert: de opleiding (zal) worden geëvalueerd en op basis van evaluaties nemen de opleidingen voldoende maatregelen tot verbetering. De opleiding heeft in haar korte bestaansgeschiedenis aangetoond dat tekortkomingen worden aangepakt. De uitbouw van onderwijskundig overleg met een versnipperde groep studenten is geen sinecure. De opleiding zit op het juiste spoor doordat formele overlegstructuren waarin de verschillende geledingen zijn vertegenwoordigd, gestalte heeft gekregen. Na deze argumenten te hebben afgewogen komt de commissie tot een positief oordeel over de Interne kwaliteitszorg. De NVAO sluit zich aan bij de motivering van de visitatiecommissie voor de score voldoende voor het onderwerp Interne kwaliteitszorg.

Conclusie NVAO:

De NVAO beoordeelt het onderwerp Interne kwaliteitszorg als **voldoende**

5.6 Resultaten

Facet 6.1. Gerealiseerd niveau

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 6.1 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Facet 6.2. Onderwijsrendement

De NVAO sluit zich aan bij de bevindingen en de overwegingen van de visitatiecommissie zoals aangegeven bij de bespreking van facet 6.2 in het visitatierapport.

De NVAO oordeelt dat de opleiding voor dit facet voldoet aan de benodigde basiskwaliteit.

Samenvattend oordeel, weging van de facetten en motivering van het samenvattend oordeel over onderwerp 6: resultaten:

Om het gerealiseerd niveau van de opleiding te beoordelen, heeft de commissie geen resultaten om zich op te baseren omdat op het ogenblik van de visitatie de bacheloropleiding nog niet volledig was doorlopen. In haar oordeel baseert de commissie zich ten dele op het niveau van de afgestudeerde kandidaten PSW met optie SEW, op de examenvragen en het niveau van paper- of andere opdrachten en op de plannen voor de programmahervorming. Verwijzend naar de exameneisen en het niveau van opdrachten in de opleiding, heeft de commissie geen reden om ervan uit te gaan dat het te realiseren niveau niet door de modale afgestudeerde bachelor, die het modeltraject heeft gevolgd, bereikt zou worden. Wel is de commissie bang dat een beperkt aantal bachelors op bepaalde, vooral methodologische punten, tekortkomingen zullen vertonen. Als de plannen voor de eerder beschreven programmahervorming worden ingevoerd, zoals het er ten tijde van het bezoek ter plaatse naar uitzag, dan heeft de commissie er vertrouwen in dat het te realiseren niveau van niet slechts een meerderheid, maar ook van alle studenten op termijn voldoende zal zijn. De commissie meent dat het mentorsysteem een adequate studiebegeleiding garandeert die het behalen van de doelstellingen faciliteert. De commissie sprak met studenten en studenten die de kandidatuuropleiding Sociologie met optie SEW hebben gevolgd. In het algemeen waren deze erg gemotiveerd en tevreden over het volgen van een opleiding die zowel sociologie als economie combineert. De SEWstudenten vinden het enerzijds nadelig om pioniersstudent te zijn. Ze ondervinden vele problemen van technisch-organisatorische aard en voegen eraan toe dat deze met de uitbouw van de opleidingen automatisch verholpen zullen worden. Anderzijds zijn ze er trots op als eersten deze opleiding te mogen volgen. Een aantal onder hen is tijdens de opleiding gecharmeerd

geraakt door een verwante deeldiscipline. Na het beëindigen van de bacheloropleiding SEW zouden ze willen doorstromen naar een opleiding binnen de faculteiten PSW of de TEW-opleiding Economisch Beleid. Verschillende studenten kregen via het Socrates-programma de kans om deel te nemen aan een internationaal uitwisselingsprogramma in het tweede jaar. De commissie vindt dit een goede start en spoort de opleidingsverantwoordelijken aan om de internationalisering verder te stimuleren.

Bijna 46 % van alle ingeschreven eerstejaarsstudenten slagen. Dit slaagcijfer situeert zich tussen het gemiddeld slaagpercentage van sociologie en politieke wetenschappen en dat van de TEW-opleiding Economisch Beleid aan de Universiteit Antwerpen. In de 2de bachelor loopt het gemiddelde slaagpercentage op tot 80 %. Aangezien het derde bachelorjaar nog liep tijdens de visitatie, kan er nog geen gemiddelde studieduur worden berekend. De opleidingsverantwoordelijken hebben geen expliciete streefcijfers geformuleerd omdat het programma nog jong is en bijsturing nodig heeft. De commissie beveelt wel aan om streefcijfers expliciet te formuleren. De studentenaantallen nemen sneller toe dan de verantwoordelijken gedacht hadden. Expliciete streefcijfers kunnen helpen om een beleid ter zake te ontwikkelen. De commissie waardeert de inspanning van de opleiding om via een postenquête te peilen naar mogelijke knelpunten bij afvallers. De opleiding wenst de oorzaken van niet-slagen of studieuitval nauwgezet op te volgen. De opleidingsverantwoordelijken proberen tijdig studenten die niet op hun plaats zitten te detecteren en tijdig te heroriënteren opdat hun studiejaar niet verloren is. Gezien de slaagcijfers in de opleiding en de aandacht die men besteedt aan niet-slagen en studieuitval, heeft de commissie een goed oog op het onderwijsrendement.

Overwegingen NVAO:

De NVAO sluit zich aan bij de motivering van de visitatiecommissie voor de score voldoende voor het onderwerp Resultaten.

Conclusie NVAO:

De NVAO beoordeelt het onderwerp Resultaten als **voldoende**

6 Oordelen visitatiecommissie

De onderstaande tabel geeft per onderwerp en per facet het oordeel van de visitatiecommissie uit hoofdstuk 5 weer.

Onderwerp	oordeel	Facet	oordeel
1 Doelstellingen	V	1.1 niveau en oriëntatie	V
		1.2 domeinspecifiek referentiekader	V
2 Programma	O	2.1 eisen gerichtheid	V
		2.2 relatie doelstellingen - programma	O
		2.3 samenhang programma	O
		2.4 studielast	V
		2.5 toelatingsvoorwaarden	G
		2.6 studieomvang	OK
		2.7 afstemming tussen vormgeving en inhoud	V
		2.8 beoordeling en toetsing	V
		2.9 masterproef ⁶	NVT
3 Inzet personeel	V	3.1 eisen gerichtheid	V
		3.2 kwantiteit	V
		3.3 kwaliteit	V
4 Voorzieningen	V	4.1 materiële voorzieningen	G
		4.2 studiebegeleiding	G
5 Interne kwaliteitszorg	V	5.1 evaluatie resultaten	V
		5.2 maatregelen tot verbetering	V
		5.3 betrokkenheid	O
6 Resultaten	V	6.1 gerealiseerd niveau	V
		6.2 onderwijsrendement	V

Eindoordeel van de visitatiecommissie: negatief

O: onvoldoende; V: voldoende; G: goed; E: excellent; NVT; niet van toepassing.

⁶ Enkel voor masteropleidingen

7 Oordelen NVAO

De onderstaande tabel geeft per onderwerp het oordeel van de NVAO weer.

Onderwerp	oordeel
1 Doelstellingen	V
2 Programma	O
3 Inzet personeel	V
4 Voorzieningen	V
5 Interne kwaliteitszorg	V
6 Resultaten	V

Eindoordeel van de NVAO: negatief

O: onvoldoende; V: voldoende

8 Opmerkingen en bezwaren van instelling

Conform de bepalingen vermeld in de handleiding accreditatie kan een instelling opmerkingen en bezwaren formuleren op het ontwerp van accreditatierapport.

Bij e-mail van 16 oktober 2009 heeft de instelling gereageerd op het ontwerp van accreditatierapport. Dit heeft geleid tot enkele aanpassingen in het accreditatierapport.

Het accreditatierapport is tot stand gekomen op basis van een externe beoordeling van de opleiding Bachelor in de sociaal-economische wetenschappen (academisch gerichte bachelor) van Universiteit Antwerpen uitgevoerd door VLIR.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)

Parkstraat 28

Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG

T 31 70 312 23 30

F 31 70 312 23 01

E info@nvao.net

W www.nvao.net

Aanvraagnummer #3396

Overeenkomstig artikel 56 van voornoemd decreet van 4 april 2003 heeft dit besluit voor gevolg dat de opleiding vanaf het academiejaar 2010-2011 niet meer kan worden georganiseerd en dat de graad van Bachelor Sociaal Economische Wetenschappen niet meer kan worden uitgereikt, onverminderd de mogelijkheden om bij de Vlaamse Regering een georganiseerd beroep in te stellen (artikel 60quater van het decreet van 4 april 2003) of om een tijdelijke erkenning aan te vragen (artikel 60bis van het decreet van 4 april 2003).